

Reforma francouzské armády.

I.

Francie naproti Německu.

Nadšení, které způsobilo příměří učiněné na západní frontě dne 11. listopadu 1918, nebylo na straně vítězů ani nezkalené, ani všeobecné. Z francouzských vojenských kruhů ozvaly se totiž již tehdy hlasy, jež žádaly, aby bylo v operacích pokračováno až do úplného rozvratu organisovaných sil německých, k němuž by bylo bývalo děj se co děj došlo již za několik málo dní. Hlasatelé názoru, že je nutno pokračovati v operacích, pokládali sjednání příměří za ukvapené a předčasné. Nevzpírali se proti němu snad z ješitné touhy po jakémsi oslňujícím taktickém manévru, kterým měl býti zakončen čtyřletý gigantický zápas, nýbrž jen proto, že, znajíce ideologii německého vojenského vedení i celého německého národa, předvídali to, co skutečně nastalo. Vedení německých vojsk, ustoupivších sotva za Rýn, hrdě prohlásilo, že jeho armády nebyly vojensky poraženy a že ustoupily jen proto, že jim vzbouřené zápolí odňalo možnost dalšího odporu a čestného skončení války.

Heslo o nepřemožené německé armádě ujalo se u částí, jež nebyly ještě úplně desorganisovány a tyto pak, vracejíce se „vítězně“ do svých posádek, hlásaly dogma o své nepřemožitelnosti. Heslo bylo voleno velmi obratně a o jeho vynálezci sluší říci, že byl znamenitým psychologem. Rozezvučelo nejcitlivější strunu německé povahy a rozechvělo mohutný akord souhlasu u celého národa. Bývalí generálové, obávající se, že by snad mohl tento lahodný souzvuk časem zaniknouti, pečují o jeho zesilování tím, že vydávají nesčetné spousty knih, v nichž dokazují, že německá armáda, a tedy

i německý národ, jsou skutečně nepřemožitelný a že je třeba se připravovati na odvetu. Myslenka odvety není v Německu již pouhým heslem: je tam již naštěpována nejširším masám a stala se jejich přesvědčením. Tato choulostivá věc byla pohříchu zaviněna i samými vítězi. Nekonečně dlouhé přípravy k mírové konferenci se všemi neblahými následky podobného stavu mimo zákon, nesohody mezi vítězi, neutěšené hospodářské poměry v celé Evropě a vášnivé národnostní spory, doprovázené tendencemi centripetálními (snaha Rakouska připojit se k Německu) i centrifugálními (Sudetensland), jimiž Německo mohlo jen získati, byly vesměs příčiny, které podporovaly rozmach přesvědčení o nezbytnosti odvety.

Když pak po drahé době došel diktát z Versailles, vzbudily jeho tvrdé podmínky u německého národa takřka jednomyslný odpor. Bolestněji nežli všechny jiné podmínky materiální, třebaže byly přímo zdrcující (ztráta Alsaska-Lotrinska a všech kolonií, obsazení sárského území, redukce obchodního loďstva, ohromná peněžní náhrada a j.), dotklo se Německa nařízené odzbrojení armády, která mu povždy byla národním idolem a nejpádnějším „argumentem“ jeho politiky. Pozbýti armády, znamenalo pro Německo zřícení se slibné naděje na možnost odvety. Prozatím nebylo rady ani pomoci. Německo se na oko podrobilo a podepsalo. Co mohlo jiného učiniti? Ostatně taková smlouva není než „ein Fetzen Papier“ a od vynuceného slibu ke skutku jest ještě daleko. Přišla dohodová kontrolní komise, aby provedla odzbrojení. Německo bylo na ni již připraveno; mnoho zbraní, střeliva a válečného materiálu bylo ukryto, po celé říši byla pod nejrůznějšími pseudonymy rozprostřena hustá síť všelikých organizací, spolků a institucí, jež vesměs sledují jen jeden cíl: zachovati si z trosk bývalé armády alespoň jádro pro příští novou brannou moc. Kromě četných více méně tajných organizací (Orgesch, Vereinigung der Frontkämpfer, Technische Hilfe, Regimentsvereine a j.) vydrží Německo pravidelné vojenské formace, z nichž říšská obrana — Reichswehr — tvoří vlastní armádu, zorganizovanou tak účelně a obratně, že, ačkoliv její složení odpovídá tak asi mírovým podmínkám, může pouhým včleněním příslušné části dobře vycvičeného záložního mužstva v tu chvíli svých sedm divisí ztrojnásobiti. Vedle této říšské obrany, mající asi 100.000 mužů, vydrží si Německo policejní sbor asi o 150.000 mužích, vybraných hlavně z bývalých poddůstojníků. Tato instituce, zvaná Schutzpolizei, jest úplně vojensky zorganizována, má podobný velitelský aparát i podobné složení jednotek jako pravidelná armáda, Reichswehr, a může tedy v krátké době dáti vzniknouti nové armádě, jejíž síly nelze ani přibližně odhadnouti.

Pokud jde o opatření válečného materiálu pro tyto armády, není Německo bez rady. O říšskou obranu má postaráno a výzbroje a výstroje pro ostatní formace poskytne mohutný průmysl, který se na svou rychlou výrobu potají zařizuje. Jakýchsi příprav takového rázu nelze vůbec kontrolovati. Vyspělý chemický průmysl může v nejkratší době vyrobiti spousty třaskavin a otravných plynů, jiná průmyslová odvětví zase konstruují obchodní letadla, jež mohou býti, jakmile bude třeba, přeměněna na válečné aparáty. Železniční síť v novém pohraničním pásmu se zhušťuje a stavějí se nové radiální trati (Schwarzwald-Bahn), určené zřejmě jen pro strategické účely.

Všechna tato opatření jsou namířena proti Francii!

Mimoděk se naskytuje otázka, je-li si Francie vědoma tohoto nebezpečí, pro ni tak vážného, a vidí-li všechny ty neklamné příznaky, jež nepochybně svědčí o úmyslech Německa; jestliže ano, co činí, aby se zabezpečila proti opětnému útoku? To, co Francie podniká politicky, činí sice se zřetelem na podobnou možnost, a to jak ve vlastním svém zájmu, tak i v zájmu bývalých i nynějších svých spojenců, avšak její úsilí nemá všude žádoucího úspěchu. Jisté velmoci, bez jejichž pomoci by Německo nebylo bývalo zdoláno, váhají vyznati své politické intence pro vzdálenější budoucnost a jeví v otázce poměru Francie k Německu někdy zdržlivost až v oči bijící. Nechť je tomu jakkoliv, jest jisto, že se Francie, jako ostatně i každý druhý stát, nemůže spoléhati na cizí pomoc, nýbrž že je nucena spoléhati se především na sebe samu. Každá cizí pomoc, které musí vyhledávat pro svou strategickou situaci a své mocenské postavení, bude-li získána, přijde příliš pozdě, než aby mohla přispěti, aby byl zadržen vpád německých vojsk na francouzské území a aby je tím uchránila před nenapravitelnými škodami, jež působí válka moderně vyzbrojených armád.

Vzhledem na tyto okolnosti je tedy pro Francii kategorickým příkazem nutnosti, aby měla k dispozici vlastní, dostatečně silnou a vždy pohotovou armádu. Její účel je dán jednak nezbytností spolehlivé ochrany hranic — krycí armáda, armée de couverture — jednak potřebou, míti takovou organizaci, která by již v míru připravovala branné síly, aby jich mohlo být neprodleně použito na bojišti — mírová armáda, vojenská mobilisace, válečná armáda. Je-li mírová armáda institucí více méně specificky vojenskou, t. i. jedním z orgánů celkového státního ústrojí, není jím více armáda válečná. Tato proniká a objímá veškeré složky státního organismu, uspořádávajíc je tak, aby všechny působily jen jedním směrem, t. j. k obraně vlasti. V souhře všech sil takto řízených pozbývá mírová armáda svého bývalého rázu a stává se jádrem mohutného nového organismu, krystalizačním bodem ozbrojeného národa. Aby se jím mohla státi, je třeba, aby její vnitřní struktura vyhovovala požadavkům vojensko-technickým i aby byla přízpůsobena státní organizaci, a tak umožnila nerušené zmobilisování všech živých sil i hmotných prostředků celého národa (mobilisace hospodářská, průmyslová a administrativní).

Podle návrhu vojenské komise trvá branná povinnost rovněž 30 let a je rozdělena takto:

- 1½ roku činná služba v armádě aktivní,
- 2 leta v disponibilitě (k dispozici ministerstva války),
- 16½ roku v záloze aktivní a
- 10 let v záloze teritoriální.

Takové armády Francie potřebuje a hodlá si také vytvořiti takovou armádu. Uniformované části všennárodní armády připadají v míru těžký a zneuznávající úkol: připravit brannou moc pro válku a za války čestný úkol postaviti se jako první hráz proti útočníku. Pod její záštitou vznikne pak v zápolí vlastní válečná armáda, ozbrojený národ, kterému pak bude podstoupiti rozhodující boj.

II.

Rczsah reformy francouzské armády.

Francouzská armáda bude nově vybudována od základů; podkladem jejím bude nový branný zákon a dostane se jí organizace

odpovídající dnešnímu mocenskému postavení Francie, jakož i její politické situaci. V oboru vojensko-technickém bude vybudována podle nejmodernějších poznatků ze světové války.

Aby bylo lze posouditi směry zamýšlených reforem, uvádíme z četných projektů nového branného zákona, jakož i návrhů organizace armády, jež jsou právě projednávány v poslanecké sněmovně a jež byly vypracovány jednak autoritami vojenskými, jednak osobami z kruhů občanských, tyto čtyři hlavní typy:

1. Návrh branného zákona, vypracovaný vládou;
2. návrh branného zákona a zákona o organizaci armády, vypracovaný za předsednictví generála de Castelnau vojenskou komisí (commission de l'armée), složenou ze 43 členů z kruhů vojenských i civilních;
3. návrh strany socialistické, vypracovaný poslancem Paul Boncourem a předložený sněmovně jako návrh proti oběma výše uvedeným návrhům;
4. návrh Benazetův o organizaci národní obrany převzatý od generála de Maud'huy.

Návrhy podané vládou a vojenskou komisí jsou v podstatě stejné a nebude tedy nutno charakterisovati je každý zvlášť. Postačí, upozorníme-li při nástinu jednoho z nich, třeba vládního, na odchylky od druhého návrhu. Z protinávrhu Paul Boncourova a původního návrhu generála Maud'huyova, kteréžto oba značně se liší od vládního návrhu, uvedeme jen hlavní jejich zásady s několika kritickými poznámkami.

1. Návrh branného zákona, vypracovaný vládou:

(Předložený sněmovně dne 13. prosince 1920.)*

Základem vojenského zřízení je všeobecná branná povinnost, která je pro všechny státní občany určitého věku a určitých fyzických, duševních a morálních kvalit závazná, stejná a osobní.

a) Branná povinnost a skupiny vojska:

Branná povinnost trvá celkem 30 roků a je rozdělena na činnou službu vojenskou v aktivní armádě na jeden a půl roku, brannou povinnost v záloze aktivní armády na 18 a půl roku a brannou povinnost v teritoriální armádě na 10 let.

Aktivní armáda se doplňuje půlročními odvody kontingentu nováčků, dobrovolným vstupem do armády a podle smluvního závazku osobami, které se hodlají delší dobu věnovati vojenskému povolání.

b) Odvody a doplňování důstojnictva:

Odvod se týče mužstva narozeného téhož roku a dovršující 19. rok věku. Ročník je zařadován ve dvou obdobích, a to:

v dubnu, branci narození před 1. červencem a

v říjnu, branci narození po 30. červnu.

Podle nálezu a výroku odvodní komise jsou roztríděováni branci ve čtyři kategorie; způsobilé ke službě se zbraní, schopné pomocných služeb, zatím neschopné a určené ku pozdějším odvodům a brance k jakékoli vojenské službě nezpůsobilé.

Sbor aktivních důstojníků doplňuje se absolventy vojenských škol, aktivováním záložních důstojníků a jmenováním schopných

*) O vládním návrhu zákona o organizaci armády bude pojednáno ve zvláštní kapitole.

poddůstojníků z povolání. Záložní důstojnictvo je doplňováno z absolventů škol pro výchovu záložních důstojníků. Návštěva této školy není povinná a přijetí do ní závisí jediné na schopnostech, prokázaných při přijímací zkoušce, a není nikterak vázáno na určité vzdělání ze škol civilních. Škola trvá jeden rok. Po jejím absolvování jsou frekventanti, prokázavší při závěrečné zkoušce příslušné znalosti, jmenováni podporučíky a slouží v této hodnosti u vojskových těles ještě jeden rok. Frekventanti, kteří dosáhli méně dobrého prospěchu, mohou býti jmenováni poddůstojníky a teprve, když se osvědčí v praktické službě u trupy, jsou přeloženi do zálohy a jmenováni podporučíky.

Návrh vojenské komise má na paměti rovněž půlroční zařadování kontingentů, avšak s tím rozdílem, že má býti prováděno v květnu a listopadu.

Pokud se týká průpravy záložních důstojníků, shodují se oba návrhy, vyjímajíc to, že podle návrhu vojenské komise mají býti absolventi škol pro výchovu záložních důstojníků podle prospěchu rozříděni ve 3 kategorie, a jmenováni buď podporučíky nebo poddůstojníky, nebo zůstanou vojiny bez hodnosti. Všichni pak dokončují zákonnou služební dobu (18 měsíců) u vojskových těles.

c) Vojenská služba:

Vojenská služba se začíná 1. dubna a 1. října roku, který následuje za rokem odvodu.

Přechod aktivní armády do zálohy aktivní armády a z této do armády teritoriální, jakož i konečné propuštění z branné služby nastává rovněž ve dvou lhůtách ročně, a to 30. března a 30. září.

Nastane-li potřeba, je ministerstvo války oprávněno, zadržeti dočasně pod prapory část ročníku přes 18 měsíců zákonem stanovených, je však povinno toto opatření bez prodlení předložit ke schválení sněmovně. Za stejných okolností může také ministerstvo války povolati do zbraní dva nejmladší ročníky zálohy, dostalo-li k tomu předchozí schválení ministerské rady.

V návrhu vojenské komise přihlíží se k tomuto opatření již při rozdělení armády tím, že mezi aktivní armádu a armádu záložní je vsunuta dvouroční „disponibilita“, doba, po kterou jsou 2 ročníky dány ministerstvu války k dispozici.

V době činné služby vojenské má každý voják nárok na 45denní dovolenou; vojini, kteří jsou živiteli rodin, anebo mají několik sourozenců, mohou dostati dovolenou až do 75 dní. Zvláštní dovolené na práce zemědělské nejsou povolovány; sloužící zemědělci mají pouze před druhými přednostní právo na dovolenou.

Návrh vojenské komise přiznává jen 35denní dovolenou a přenechává právo velitelům vojskových těles prodloužit ji.

Služba v zálohách záleží v povinné účasti na cvičeních ve zbraní, jejichž trvání nesmí v celku přesahovati u vojína aktivní zálohy 8 neděl, u důstojníka 6 měsíců a u vojína teritoriální armády 9 dní.

d) Dobrovolná služba: Oba návrhy vycházejí se stanoviska, že je nutno míti dostatečně veliký kádr aktivních důstojníků i poddůstojníků z povolání.

Aspiranti na důstojníky z povolání zavazují se sloužití nejméně 6 let po absolvování důstojnické školy. Poddůstojníci z povolání přijímají se do služby po 6měsíční aktivní službě na 1, 1½, 2, 3, 4 nebo 5 let. Po 5 letech služby je smlouva prodlužována vždy na dalších 5 let. Počet déle sloužících poddůstojníků u vojskových těles jednotlivých druhů zbraní stanoví ministerstvo války a může dosáhnouti u domácího vojska až ¾ systemisovaného počtu poddů-

stojníků. Poddůstojnická místa u rot smějí být obsazena pouze poddůstojníky z povolání. U koloniálních vojsk jsou jim vyhrazena veškerá poddůstojnická místa.

* * *

Ustanovení pro dobu přechodnou:

Aby byl zjedнан soulad mezi dosud platným zákonem z roku 1913 a novým branným zákonem, jsou navržena tato opatření:

Ročník 1920 má být propuštěn po 2 letech služby, ročník 1918 po jednom roce, ročník 1919 zároveň s prvním kontingentem ročníku 1920, ročník 1920 po 2 letech. Ročník 1921 povoláný v prvním pololetí 1921 bude sloužiti 2 roky. V roce 1923 musí být počet vojenských osob z povolání (bez důstojníků), sloužících přes dobu zákonem stanovenou, nejméně 80.000 a domácí armáda smí být kompletována na 300.000 mužů. Počínaje ročníkem 1922 vstoupí v platnost zákon o 18 měsíční služební době.

2. Protinávrh Paul Boncourův.

Stěžejní zásady tohoto návrhu neliší se valně od návrhů branného zákona, podaných vládou a vojenskou komisí. Úplná shoda všech tří návrhů panuje co do pojetí ozbrojeného národa, pak pokud se týká nutnosti průmyslové, hospodářské a administrativní mobilisace a jejich nezbytných předpokladů a také stran zajištění neporušitelnosti hranic státního území. Hledíc k této poslední podmínce uznává i Paul Boncour nezbytnost ochrany hranic zvláštní krycí armádou a staví se tedy proti názoru svého politického stoupence Jaurèsa, který krátce před válkou vyslovil mínění (*Armée nouvelle*), že by, došlo-li by k válce s Německem, bylo záhodno dobrovolně vykliditi část pohraničního území a soustřediti francouzská vojska dále vzadu. Zkušenosti z poslední války však jasně ukázaly, že přenechati část národního území nepříteli, znamená dáti mu na pospas bohaté kraje, zesílit jeho válečné zdroje na újmu vlastní armády a zbůhdarma poškozovati vlastní národ morálně a materiálně. Proto musí tedy Jaurèsova teorie být jistojistě zamítnuta.

Hlavní rozdíl mezi protinávrhem Paul Boncourovým a návrhem vlády je v názoru, kterak by měla být tato nezbytně nutná ochrana hranic v praxi uvedena ve skutek, jinými slovy, jak velkého počtu pohotových sil by vyžadovala, aby byla spolehlivě zajištěna. Paul Boncour se domnívá, že k tomu účelu i k zřízení nejnutnějších kádrů pro zázemní mobilisaci by postačovala armáda, utvořená na základě osmiměsíční služební doby a připouští, aby ochrana hranic nebyla po čtyři měsíce v roce přerušena, že by po dva měsíce mohla být konána cvičení ve zbrani se záložním mužstvem. Koncepce návrhu vyplývá z přesvědčení, že mírová armáda má být hlavně školou pro zálohy, k čemuž prý osmiměsíční služební doba úplně dostačuje. Ano a ne. Upozorňuje-li se na odůvodnění tohoto tvrzení, že se v poslední válce většině mužstva nedostalo ani tak dlouhého výcviku, pak je třeba proti tomu namítnouti, že výcvik za války se dál za zcela jiných podmínek a okolností, než tomu může být v míru. Byl-li za války výcvik kratší, byl zato jistě intenzivnější, jelikož části, konající výcvik, nekonalý ostatních prací, s vlastním výcvikem nikterak nesouvisejících, které za ně a pro ně

vykonávaly zvláštní a k tomu účelu zřízené a vydržované části, kterých v míru není a byly-li by zřízeny, zvýšil by se automaticky stav mírové armády.

Krycí armáda, která by mohla býti postavena na Rýně, kdyby byla zavedena osmiměsíční doba služební, byla by příliš slabá, než aby byla s to, aby uhájila hranic a zabránila nepřátelskému vpádu na francouzské území. Při průměrném ročním kontingentu 250.000 mužů mohlo by býti pro to použito nejvýše 100.000 mužů, a to pouze na osm měsíců v roce. To je pro spolehlivou obranu fronty, dlouhé 400 km, určitě málo a nemohlo by se tedy pomýšleti na přenesení operací za hranice a na desorganisaci nepřátelských příprav. Návrh Paul Boncourův, uznávaje potřebu takové operace, chce krycí armádu závčas zesílit, a to formacemi, které by mobilisovaly v pohraničním území. Se stanoviska vojensko-technického a taktického je provedení podobného opatření velmi ohoulostivé a je-li protivník jen poněkud aktivní, stává se vůbec nemožným. Dokázala to válka 1870—71, kdy mobilisovala armáda francouzská v nástupovém prostoru a utrpěla mnoho citelných porážek, dříve než dosáhla bojové pohotovosti. Nepřítel desorganoval její soustředění tak, že doplnovací transporty nestihly u cíle cesty svazů, jež měly doplniti, a že transporty s válečnou výzbrojí dlouho nemohly dorazit k jednotkám, pro něž byly určeny.

3. Protínávrh Benazetův (převzatý od gen. de Maud'huy).

Vůdčí myšlenkou tohoto návrhu je zavedení jednoroční služební doby v míru a za války utvoření z veškerých k dispozici jsoucích branných sil čtyř skupin armád, složených z jistého počtu věkem blízkých ročníků. První tři z těchto skupin by tvořily polní armádu, čtvrtá pak, složená z nejstarších záložních ročníků, by zůstala v zápolí a starala by se o jeho organizaci.

Zásada odstupňování a použití ročníků podle stáří je teoreticky na první pohled správná, avšak provést ji, naráží v praxi na vážné překážky. Skupiny, sestavené podle tohoto principu, nebyly by předně stejnorodé, neměly by stejné hodnoty a nebylo by tedy možno použití jich na bojišti ve stejné míře. Velitelství operujících armád bylo by při akcích většího stylu vázáno nejen momenty taktickými, časem a prostorem, ale jeho iniciativa by mohla býti ochromována tím, že by se musilo ohlížeti na kvalitu volných jednotek. Kdyby disponovalo velitelství volnými jednotkami, kvalitativně lepšími jednotkami, složenými z mladších a fysicky zdatnějších ročníků, mělo by zase jejich intensivnější využívání pro těžší operace v zápětí větší ztráty, které, jsouce zhuštěny v malém počtu ročníků, znamenaly by vážné zeslabení úzké vrstvy populace.

V roztrídění ročníků sestupuje návrh až na nejnižší stupeň vojenské organizace a žádá, aby i pododdíly (roty, eskadrony, baterie) byly složeny z mužstva jednoho a téhož ročníku a aby bylo toto složení udrženo po celou dobu branné povinnosti, tedy po 30 let. Nehledě ani ku pravdě, že by se jednotky takto sestavené za 30 let téměř rozplynuly a že by tedy počet jejich musil býti stále ztenčován, nemohl by tento způsob zařadování býti vůbec proveden u druhů zbraní, jež vyžadují mužstva, jsoucího v plné fysické síle. Nelze si dobře představit na př. eskadronu 50letých jezdců, lehkou nebo horskou baterii, leteckou eskadrilu, rotu tanků a pod., jež by byly složeny pouze z mužů starších.

Návrh Benazetův schematisuje a zřejmě bagatelisuje individuální použití člověka, které je přece jedním z nejdůležitějších

předpokladů zdárné činnosti v každé lidské organizaci a ve zvýšené míře tedy i armády. Dosavadní způsob zařadování branců, t. j. slučování co největšího počtu ročníků i v nejmenších organizačních jednotkách, má jistě ze všech jiných možných způsobů nejvíce výhod. U roty na př. jsou bojové skupiny složeny převahou z mladších mužů, kdežto ke trénu a podobným službám bývá obvykle přídělováno mužstvo starší. Proti přísné věkové gradaci mluví také moment psychologický, kterého nelze u armády nikdy dosti oceniti. Je přece všeobecně známo, že chladné a střízlivé přesvědčení starších vojáků je pevnější a stálejší nežli lehce prchavé nadšení horokrevných mladíků a že tedy sloučením obou těchto živlů lze dosáti velice šťastně předpokladů pro nejdůležitější čin i houževnatost.

Myšlenka odstupňování ročníků vyskytla se také ve Švýcarsku, kde bylo uvažováno, nemá-li býti uznaný nedostatek soudržnosti mezi mužstvem ve vojenských jednotkách — následek krátké služební (výcvičné doby) — paralysován ponecháním celých věkových tříd v jedné a téže jednotce po celou dobu branné povinnosti. Než pro uvedené nevýhody tohoto způsobu zařadování branců, byl tam tento návrh zamítnut. (Budoucně dále.)

Dr. RUDOLF TSCHORN:

Vývoj českého vojenského písemnictví.

(Z přednášky pronesené na valném shromáždění Vědeckého ústavu vojenského dne 9. dubna 1922.)

Bylo mně dopřáno cti, podati váženému shromáždění přehledný obraz vývoje českého vojenského písemnictví. Pravím: vojenského, neboť nemíním — pro omezený čas — zmiňovati se zde o spisech, letácích, popěvcích atd., které líčí vznik a průběh válek, jichž se náš národ činně zúčastnil, jejich příčiny a následky, nebo o takových spisech, které válka sama vyvolala. To by vyžadovalo mnohem více času i trpělivosti a potom podobný spis vydám v dohledné době ve Vědeckém ústavu vojenském. Omezím se pouze na přehled vojenského písemnictví, pokud souvisí s organizací, taktikou, polní službou a duchem vojska.

A tu dovoluji si upozorniti hned předem, že nebudete překvapeni hojností této literatury. Jest to zajímavý fakt, že v tomto oboru jest naše české vojenské písemnictví velice chudičké, pomyslíme-li, jak bohatá jest naše vojenská minulost. V domácích i cizích kronikách najdeme mnoho napsáno o české statečnosti. Mnoho válečných bouří přehnalo se zeměmi naší vlasti. Mnohé z nich přinesly velikou slávu, takže české jméno bylo s úctou vyslovováno v cizině, mnohé z nich přinesly však i hlad, bídu a smutné ponížení. Ale jak jsem pravil: Jak bohatá jest naše vojenská minulost, tak chudá jest její literatura.

Než pokusím se aspoň v krátkém přehledu podati její stručný obraz:

Podle středověkého panujícího zvyku byla před každou válečnou výpravou vydávána zvláštní vojenská pravidla, kterým se říkalo: vojenské řády. Tak i válečnictví české teoretisuje se tím, že se o něm podává slovesný výklad. Náš nejstarší vojenský řád jest „České zřízení vojenské“ od dvorního kuchmistra, moravského podkomořího a zvíkovského purkrabího **Jana Hájka**